

مقدمه

با توجه به اینکه بیماری‌های پریودنتال از شایع‌ترین بیماری‌های عفونی است که بشر را مبتلا می‌کند و با عنایت به بار ناشی از اینگونه بیماری‌ها برای نظام سلامت و از طرفی اهمیت حفظ و نگهداری دندانها و سلامت نسوج اطراف آنها ضرورت تربیت متخصصین بیماری‌های پریودنتال را ایجاب می‌نماید.

با عنایت به پیشرفت سریع علوم در تمام زمینه‌ها به ویژه علوم بایومدیکال و تغییر روش‌ها و نگرش‌های درمانی به منظور به روز رسانی محتوای دوره تخصصی کمیسیون راهبردی تخصصی رشته پریودانتیکس تشکیل و با بررسی جامع کوریکولوم‌های موجود در دنیا و تحلیل وضعیت موجود در کشور اقدام به بازنگری محتوا و تدوین راهبردهای نوین آموزشی در کوریکولوم تخصصی نمودیم.

تغییرات عمده ای که در این برنامه ایجاد شده است:

نگاه ویژه به علوم نوین بیومدیکال در دوره تخصصی، ادغام افقی و عمودی در کل برنامه، نگاه ویژه به اصول حرفه گرایی و اخلاق حرفه‌ای و گنجانیدن برنامه‌های انتخابی در برنامه.

تعریف رشته:

رشته پریودانتیکس شاخه ای از علوم دندانپزشکی است که به حفظ و نگهداری و ارتقاء سلامت نسوج اطراف دندان و ایمپلنت (شامل پیشگیری، تشخیص و درمان) و بازسازی بافت‌های سخت و نرم فکین و جایگزینی دندان های از دست رفته توسط ایمپلنت‌های دندانی می‌پردازد. تأکید این رشته به حفظ سلامت دندانها و ایمپلنت‌های دندانی با بهره‌گیری از تمامی روشهای پیشگیری و شیوه های نوین درمانی می باشد.

تاریخچه وسیر تکاملی رشته:

الف: در جهان: اولین شواهد آگاهی بشر به علم پریودانتیکس به مصر باستان جایی که اولین دست نوشته ها و شواهد اسکلتی بیانگر بیماریهای پریودنتال بودند، بر می‌گردد. بسیاری از روش های دهان پزشکی به دوران قرون وسطی و رنسانس بر می‌گردد. در ایالات متحده طراحی دوره جراحی‌های پریودنتال در اولین دهه قرن بیستم آغاز شد. در سال ۱۹۱۳ اولین دانشکده تربیت کننده بهداشت کار دهان و دندان توسط Alfred Fones تأسیس شد.

ب: در ایران: ابن سینا طبیب و فیلسوف مشهور ایرانی (۹۸۰-۱۰۳۷ میلادی) در کتاب قانون که کتاب جامع پزشکی و احتمالاً از مشهورترین متون پزشکی در تمام دوران هاست، به مواد دارویی زیادی برای درمان بیماری های پریودنتال و همچنین روشهای جراحی اشاره دارد.

از سال ۱۳۵۵، پذیرش دستیار در رشته پرودانتیکس دانشگاه علوم پزشکی تهران آغاز گردید. با توجه به پیشرفت پرستاب علوم و انفجار اطلاعات در جهان و نیز ایران بازنگری برنامه آموزشی امری ضروری و اجتناب ناپذیر می‌نمود که این وظیفه به کمیسیون برنامه‌ریزی آموزشی علوم دندانپزشکی محول گردید و پس از انقلاب فرهنگی اولین بازنگری جامع این رشته در سال ۱۳۷۹ انجام شد. پس از ۱۰ سال مجدداً کمیسیون راهبردی رشته تخصصی پرودانتیکس در دبیرخانه شورای آموزش دندانپزشکی و تخصصی و بهره‌گیری از تمامی لوازم و امکانات موجود در کشور و بررسی جامع بین‌المللی اقدام به بازنگری مجدد محتوا و تدوین راهبردهای نوین آموزشی گردید.

فلسفه (ارزش ها و باورها):

نگاه ما به انسان به عنوان مخلوقی مورد احترام است که واجد ابعاد وجودی جسمی-روانی- معنوی و اجتماعی می‌باشد. موجودی که اعضای بدنش، باورهایش، اختیاراتش و استقلالش در انتخاب شیوه های تشخیصی و درمانی برای خود، منافعی و کرامتش همه و همه مورد احترام است.

ما سلامت را محور توسعه فردی و اجتماعی می دانیم و اعتقاد داریم سلامت، حق همه انسانها اعم از زن یا مرد، پیر یا جوان، سیاه یا سفید، فقیر یا غنی، با هر مذهب و آئین است. ما در تصمیم گیری‌های خود برای نجات جان بیماران، بدون در نظر گرفتن بضاعت مالی آنان اقدام می نمائیم و سعی می کنیم تا در بازگرداندن سلامت دهان به آنها کمترین ضرر را وارد آورده بیشترین منفعت را برایشان به ارمغان بیاوریم و متعهدیم تا حد امکان در حفظ و نگهداری سلامت انساج پرودنتال بکوشیم.

ما اعتقاد داریم با مطالعه مادام‌العمر، نوآوری، کسب مستمر تجربیات، بکارگیری مناسب‌ترین شیوه‌ها و فناوری، انجام پژوهش‌های بالینی و اپیدمیولوژیک و با در نظر گرفتن امکانات کشور و اولویت های ملی، بهترین خدمت را به مددجویان خود ارائه دهیم و در عرضه این خدمات همواره نیازهای جامعه را مد نظر داشته باشیم.

ما خود را از سایر علوم بی نیاز نمی‌دانیم و پیوسته سعی می‌کنیم در مسیر بهبود بخشی به کار خود، پیوسته از آنها بهره بگیریم. با چنین رویکردی، فراگیرندگان این رشته در طول دوره تخصصی خود به تدریج از لحاظ علمی- پژوهشی اخلاقی و عملی آماده ارائه خدمت به جامعه می شوند.

در خاتمه ارزش ها و باورهای کلیدی حاکم بر رشته تخصصی ما در کلمه انسانیت خلاصه می گردد: احترام به اطرافیان، نوآوری و تکنولوژی‌های نوین، سلامت حرفه‌ای، آموزش حرفه‌ای، نظام‌مندی در ارائه خدمات تخصصی، یکدلی و حس همکاری و تعالی اخلاقی و حرفه‌ای.

دورنما (چشم انداز):

ما در ۱۰ سال آینده در حیطه آموزش به استانداردهای جهانی دست خواهیم یافت. در حیطه پژوهش و تولید علم برترین مقام منطقه خواهیم بود و در ارائه خدمات درمانی در راستای تأمین حفظ و ارتقاء سلامت از برترین های منطقه خواهیم بود.

رسالت (ماموریت):

ماموریت ما تربیت متخصصینی توانمند و اخلاق مدار در ارائه خدمات جامع در زمینه پیشگیری، حفظ و ارتقاء سلامت دهان و دندان (طب پریدونتال، جراحی پلاستیک پریدونتال، جراحی بازسازی بافت های نرم و سخت دهان، ایمپلنت ها) می باشد.

پیامد های مورد انتظار:

۱. تربیت متخصصینی با دانش تئوری و مهارت عملی است که قادر به پیشگیری، تشخیص، و درمان بیماران مبتلا به انواع بیماری های پریدونتال و پری ایمپلنت باشند.
۲. تربیت متخصصینی که بتوانند به عنوان عضوی از تیم درمانی انواع درمان های جراحی را در بیماران نیازمند ایمپلنت های دندانی انجام دهند.
۳. تربیت متخصصینی که خود را به عنوان عضو لاینفک تیم حرفه ای سلامت جامع (Comprehensive Health Care) بدانند.
۴. تربیت متخصص پریدانتیکس معتقد به فلسفه Lifelong Learning.
۵. تربیت متخصصینی که درمان بیماران را بر اساس دندانپزشکی مبتنی بر شواهد انجام می دهند.
۶. تربیت متخصصینی که بتوانند به عنوان هیأت علمی در ارائه خدمات آموزشی و پژوهشی این رشته در دانشکده های مختلف کشور مؤثر عمل کنند.
۷. حین ارتباط با تیم درمانی شامل همکاران، پرسنل، و بیماران از اخلاق و رفتار حرفه ای (Professionalism) برخوردار باشد.
۸. بتواند با بیمار، بستگان و اطرافیان او و نیز اعضای تیم درمانی ارتباط مؤثر، تعاملی و از روی فکر برقرار کند.
۹. بخش های تئوری و عملی آزمون مورد تخصصی پریدانتیکس کشوری را بطور موفقیت آمیز بگذرانند.

نقش های دانش آموختگان در جامعه:

نقش های دانش آموختگان رشته تخصصی پریدانتیکس در جامعه عبارتند از:

نقش پیشگیری، نقش تشخیصی - درمانی و مراقبتی، نقش مشاوره ای، نقش آموزشی، نقش مدیریتی و نقش پژوهشی.

وظایف حرفه ای دانش آموختگان:

الف- نقش تشخیصی- درمانی و مراقبتی: گرفتن شرح حال کامل از بیماران، معاینه دقیق بیماران، درخواست آزمایشات پاراکلینیکی مورد نیاز، انجام اقدامات تشخیصی، تشخیص بیماری، تعیین پیش‌آگهی، تجویز دارو و درمان‌های غیر جراحی، انجام اقدامات جراحی مرتبط با رشته و متناسب با آموخته‌ها، پیگیری‌های بعد از جراحی، انجام اقدامات مراقبتی (Maintenance)، ثبت دقیق و مستندسازی کلیه مراحل تشخیص و درمان، مشارکت بین رشته‌ای در درمان بیماران و مشاوره با رشته‌های مرتبط پزشکی در جهت تکمیل اطلاعات مربوط به سلامت بیماران.

ب- نقش پیشگیری: شناخت جمعیت‌های در معرض خطر و گروه‌های هدف و انجام اقدامات پیشگیرانه لازم در سطوح مختلف جامعه در حیطه بیماری‌های نسوج اطراف دندان و ایمپلنت.

ج- نقش مشاوره‌ای: ارائه مشاوره تخصصی به بیماران و همکاران سایر رشته‌ها، انجمن‌های علمی و نظام سلامت.

د- نقش آموزشی: ارائه آموزش به بیماران و همراهان آنها و سایر افراد تیم سلامت، ارائه آموزش به دانشجویان دوره عمومی و تخصصی دندانپزشکی به عنوان عضو هیأت علمی، ارائه آموزش به همکاران دندانپزشک در دوره‌های بازآموزی (آموزش مداوم) و یادگیری مادام‌العمر مبتنی بر شواهد.

ه- نقش پژوهشی: ارائه طرح تحقیقاتی، تجزیه و تحلیل داده‌ها، تهیه گزارش تحقیق، تهیه مقاله علمی و نشر نتایج، بررسی نقادانه مقالات پژوهشی مرتبط با رشته تخصصی و رعایت اخلاق در پژوهش.

و- نقش مدیریتی: مدیریت تیم درمانی ایمپلنت‌های دندانی، مدیریت تیم سلامت بهداشت دهان و دندان و مدیریت واحدهای آموزشی، پژوهشی و درمانی پرودنتولوژی.

توانمندی‌ها و مهارت‌های عملی حرفه‌ای مورد انتظار:

الف: توانمندی‌ها: توانمندی در پیشگیری و تشخیص انواع بیماری‌های پرودنتال و پری‌ایمپلنت و شرایط مرتبط، انجام درمان‌های جامع ایمپلنت و پرودنتال و درمان‌های نگهدارنده آنها، یادگیری مادام‌العمر و مبتنی بر شواهد، حرفه‌ای‌گری در پرودانتیکس، توانمندی در برقراری ارتباطات فردی و تیمی و توانمندی مبتنی بر عملکرد (Practice-Based Learning).

ب: مهارت‌های عملی حرفه‌ای (اقدامات تشخیصی- درمانی) عمده: مهارت ارزیابی و معاینه دقیق بیمار، نسوج نرم و سخت دهان و خارج دهان بیمار را داشته و با توجه به این اطلاعات و سایر اطلاعات حاصله از شکایت و تاریخچه بیمار به تشخیص صحیح دست یابد، مهارت تعیین پیش‌آگهی با در نظر گرفتن جمیع جهات، مهارت ارائه طرح درمان جامع (رشته‌ای و بین رشته‌ای)، مهارت گزارش و ثبت مدارک پزشکی بیمار، مهارت در انجام فاز I درمان پرودنتال، مهارت در انجام انواع

روشهای جراحی پرئودنتال و ایمپلنت (شامل: جراحی فلپ‌های پرئودنتال، ژنژیوکتومی، کورتاژ، بیوپسی، انواع جراحی‌های Resective و Reconstructive پرئودنتال، Root Resection / Hemisection، جراحی‌های پلاستیک پرئودنتال، جراحی‌های Preprosthetic و جراحی ایمپلنت، شامل قرار دادن آن در تمام نواحی دهان و انواع بی‌دندانی‌ها، انواع جراحی‌های بازسازی استخوان شامل پیوند استخوان، Guided Bone Regeneration، بالا بردن کف سینوس، و جراحی‌های بافت نرم مرتبط با ایمپلنت)، مهارت لازم جهت به حداقل رساندن درد و ناراحتی پس از عمل بیمار را داشته باشد، مهارت اداره زخم (Wound Management) را داشته باشد، مهارت ارزیابی نتایج درمانی را داشته باشد تا در صورت نیاز، درمان‌های اضافی جهت نگهداری یا بهبود نتایج درمانی حاصله را انجام دهد، مهارت تشخیص و درمان هرگونه عوارض بیولوژیک ایجاد شده در اطراف ایمپلنت را داشته باشد، مهارت طراحی و انجام یک پروژه تحقیقاتی مرتبط (شامل بررسی متون، بیان مسأله، اهداف و فرضیات تحقیق پیشنهادی) را داشته باشد، مهارت تدوین مقالات علمی را داشته باشد، مهارت ارزیابی نقادانه متون علمی را داشته باشد. مهارت رعایت اصول کنترل عفونت را بصورت شایسته و بایسته داشته باشد، مهارت ارزیابی شرایط و عوارض حاصل از سایر درمان‌های دندانپزشکی را از لحاظ آسیب به بافت‌های پرئودنتال و پری‌ایمپلنت را داشته باشد، مهارت ارائه درمان‌های پرئودنتال و ایمپلنت را به بیماران خاص، نوپدید، و بازپدید داشته باشد، مهارت روش‌های احیاء بیماران (پایه و پیشرفته) را داشته باشد، مهارت ارائه خدمات درمانی مرتبط را تحت بیهوشی عمومی و Sedation داشته باشد و مهارت کنترل اورژانس‌های پزشکی مرتبط را داشته باشد.

انتظارات اخلاقی حرفه‌ای (Professionalism) از دستیاران:

انتظارات اجتماعی برای دستیاران همه رشته‌ها یکسان است و می‌توان آنها را به شرح زیر خلاصه نمود:

از دستیاران و دانش‌آموختگان این رشته انتظار می‌رود:

الف- در حوزه نوع دوستی: منافع بیمار را بر منافع خود ترجیح دهند، در مواجهه با بیماران مختلف عدالت را رعایت کنند، در برخورد با بیماران به تمام ابعاد جسمی، روانی و اجتماعی آنان توجه داشته باشند، در تمامی مراحل مراقبت از بیماران وقت کافی صرف نمایند، به خواسته‌ها و آلام بیماران توجه داشته باشند و منشور حقوق بیمار را در شرایط مختلف رعایت کرده و از آن دفاع کنند.

ب- در حوزه وظیفه‌شناسی و مسئولیت: نسبت به انجام وظائف خود تعهد کافی داشته باشند، به سوالات بیماران پاسخ دهند اطلاعات مربوط به وضعیت بیمار را با مناسبترین شیوه در اختیار وی و همراهان قرار دهند، از دخالت‌های بی‌مورد در کار همکاران پرهیز نمایند و با اعضای تیم سلامت تعامل داشته باشند، در تمامی مراحل مراقبت و انتقال بیماران احساس مسئولیت

نمایند، برای مصاحبه، انجام معاینه و هر کار تشخیصی درمانی از بیماران اجازه بگیرند و در رابطه با پیشگیری از تشدید بیماری، بروز عوارض، ابتلای مجدد، انتقال بیماری و نیز بهبود کیفیت زندگی به طور مناسب به بیماران آموزش دهند.

ج- در حوزه شرافت و درستکاری: راستگو باشند، درستکار باشند، رازدار باشند و حریم خصوصی بیمار را رعایت نمایند.

د- در حوزه احترام به دیگران: به عقاید، آداب، رسوم و عادات بیماران احترام بگذارند. بیمار را به عنوان یک انسان در نظر گرفته، از ذکر عناوین پزشکی به جای نام بیمار پرهیز نمایند، به وقت بیماران احترام گذاشته و نظم و ترتیب را رعایت نمایند، به همراهان بیمار، همکاران و کادر تیم درمانی احترام بگذارند و وضعیت ظاهری آنها مطابق با شئون حرفه ای باشد.

ه- در حوزه تعالی شغلی: انتقاد پذیر باشند، محدودیت های علمی خود را شناخته، در موارد لازم مشاوره و کمک بخواهند، به طور مستمر، دانش و توانمندیهای خود را ارتقاء دهند، اقدامات تشخیصی درمانی مناسب را مطابق با امکانات و دستاوردهای علمی در دسترس انجام دهند و استانداردهای تکمیل پرونده پزشکی و گزارش نویسی را رعایت کنند.

معیارهایی که با استفاده از آنها بخش ضروری برنامه (Core Curriculum) تدوین شده است:

نیاز جامعه و کشور: شیوع بیماریهای نسوج اطراف دندان و ایمپلنت، نظر صاحب نظران رشته، تکنولوژیهای نوین، کتب و منابع علمی معتبر مرتبط، امکانات موجود در کشور و اولویت های ملی و برنامه های آموزشی بین المللی و معتبر دنیا.

راهبردهای آموزشی:

در آموزش رشته تخصصی پریدانتیکس از راهبردهای آموزشی زیر بهره گرفته می شود:

فراگیر محوری، تلفیق علوم پایه و بالینی، یادگیری در طول عمر، نظام مندی (Systematic Approach)، یادگیری مبتنی بر عملکرد، یادگیری مبتنی بر شواهد و جامع نگری و جامعه نگری .

طول دوره آموزش:

طول دوره تخصصی رشته پریدانتیکس ۳ سال است که به صورت تمام وقت طبق آیین نامه و مقررات شورای آموزش دندانپزشکی و تخصصی سپری می شود.

شکل نظام آموزشی:

نظام آموزشی دوره تخصصی رشته پریدانتیکس به صورت ترمی (نیمسال) و در مورد دروس به صورت واحدی می باشد. انواع دروس به شکل نظری، عملی، نظری- عملی و کارگاهی تنظیم شده اند که در قالب دروس علوم پایه، وابسته و تخصصی ارائه می گردد.

ترکیب دروس:

دوره تخصصی رشته پرودانتیکس شامل دوره علوم پایه، وابسته و تخصصی به ترتیب زیر می‌باشد:

دروس علوم پایه:

این دروس به عنوان زیر ساخت علوم وابسته و تخصصی محسوب شده و هدف از ارائه آنها نوآموزی، یادآوری و تعمیق مباحثی است که به برخی از آنها در دوره دکتری عمومی دندانپزشکی اشاره گردیده است. دروس علوم پایه که جمعاً ۲۳ واحد از دوره تخصصی را به خود اختصاص داده‌اند که در قالب دروس علوم پایه مشترک و علوم پایه اختصاصی ارائه می‌گردد.

دروس علوم وابسته:

این دروس در مورد ارتباط علمی متقابل سایر رشته‌های تخصصی دندانپزشکی به بحث پرداخته و دانش، خلاقیت و تصمیم‌گیری صحیح را به دستیاران آموزشی می‌دهد به نحوی که دستیاران با شناخت توانایی‌ها، اولویت‌ها، محدودیت‌ها و پیشرفت‌های نوین در علوم مرتبط، توانایی شرکت در کار تیمی را جهت ارائه درمان جامع به بیماران کسب نمایند. دروس علوم وابسته جمعاً ۱۷ واحد از دوره تخصصی را به خود اختصاص داده و به شکل مشترک با گروه‌های آموزشی مرتبط ارائه خواهند شد.

دروس علوم تخصصی:

این دروس که محتوی اصلی دوره تخصصی را تشکیل می‌دهند با هدف ارتقاء سطح دانش و آگاهی، ایجاد باور و مهارت کیفی مناسب در حیطه تخصص پرودانتیکس آموزش داده می‌شوند. دروس علوم تخصصی جمعاً ۸۰ واحد از دوره تخصصی را به خود اختصاص می‌دهند که توسط گروه آموزشی مربوطه آموزش داده خواهند شد.

جمع کل واحدهای آموزشی دوره تخصصی رشته پرودانتیکس ۱۲۰ واحد درسی می‌باشد. دستیار از ترم اول وارد گروه آموزشی خود شده و دروس اختصاصی به او ارائه می‌شود.